

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

23 februari 2006

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de dames Anissa Temsamani, Monica Van Kerrebroeck
en Marleen Vanderpoorten, de heren Kris Van Dijck en Joris Vandenbroucke
en mevrouw Kathleen Helsen –**

**betreffende de verbetering van de vertegenwoordiging van allochtonen
in het onderwijzend personeel**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In de heterogene en multiculturele kennissamenleving van vandaag vervult onderwijs een belangrijke hefboom tot emancipatie, integratie en sociale cohesie. De Vlaamse overheid spant zich via het gelijkheidskansenbeleid in om diversiteit als meerwaarde in het onderwijs ingang te doen vinden. Het accent ligt daarbij vooral op diversiteit bij het leerlingenpubliek. Maar ook de aanwezigheid van kansengroepen in het schoolteam is uitermate belangrijk om diverse redenen. Niet alleen de geloofwaardigheid, de verrijking van een heterogene en multiculturele input en het overbruggen van sociale, culturele en taalbarrières is daarbij in het geding, maar ook de activering van sociaal kapitaal en van talenten die onbenut blijven.

Over de toegankelijkheid van de lerarenopleiding en het lerarenambt voor jongeren met een functiebeperking is nog niet zo veel bekend. Er is nu wel het Vlaams Expertisecentrum voor Handicap en Hoger Onderwijs (VEHHO) dat binnen een samenwerkingsverband tussen de KULeuven, de VUB en de Hogeschool West-Vlaanderen de jarenlange ervaring van deze instellingen ter beschikking stelt van alle Vlaamse Hogescholen en universiteiten. Het centrum legt zich vooral toe op het ontwikkelen van expertise in het hoger onderwijs en het helpen van studenten met motorische of sensorische functiebeperkingen, chronische ziekte, psychische klachten en dyslexie bij de keuze van een onderwijsinstelling. Eind 2005 publiceerde het VEHHO al de tweede editie van de gids 'Verder studeren ... met een functiebeperking'. Daarin staat vooreerst de lijst van alle aanspreekpunten in het hoger onderwijs die studenten met een functiebeperking wegwijs maken in de betrokken instelling. De gids bevat ook tal van tips om het contact met een instelling voor te bereiden. In 2006 plant het VEHHO een enquête bij Vlaamse leerkrachten met een functiebeperking. Het in kaart brengen van de verschillende handicapsituaties en de ondersteuningsvormen die het werk van deze leerkrachten vergemakkelijken, zal een bron van informatie opleveren waarmee de overheid haar beleid kan bijsturen. Voor deze kansengroep is het dus nog wat te voorbarig om al beleidsvoorstellen in dit voorstel van resolutie mee op te nemen.

Dat ligt anders voor het probleem van de ondervetegenwoordiging van allochtone jongeren in de lerarenopleiding en het lerarenambt. Sinds enkele jaren

trachten verschillende initiatieven de in- en doorstroom van allochtonen in het hoger onderwijs te vergroten. Vele van die initiatieven situeren zich in de lerarenopleidingen. Ze werden toegelicht tijdens het eerste deel van de hoorzitting over allochtonen in het onderwijsvak op donderdag 20 oktober 2005 in de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie. Van 1993 tot 1998 liep in drie instituten voor lerarenopleiding het project 'Alternerende opleiding kleuteronderwijzer(es) voor interculturele medewerk(st)ers'. Het project 'Aansluiting en Maatschappelijke Differentiatie in de Lerarenopleiding' heeft van 1999 tot 2003 gelopen, eerst in acht hogescholen en in drie universitaire steunpunten, nadien in vier hogescholen en de drie steunpunten. Het AMD-project betrof niet alleen de in- en doorstroom van allochtone studenten en van studenten uit het BSO maar ook de integratie van vernieuwende ideeën uit de projecten rond onderwijsvoorrang, zorgverbreding en gelijkheidskansenonderwijs in de lerarenopleiding. Op basis van de bevindingen van dit project is een bronnenboek met veel praktisch materiaal ontwikkeld. Recent is het project 'Kansen voor Leerkrachten in alle Kleuren' (KLIK) van Kerkwerk Multicultureel Samenleven, de Schoolbrug en de Karel de Grote-Hogeschool gestart dat de ondersteuning van allochtone studenten van de lerarenopleiding beoogt.

Maar ondanks deze initiatieven blijft de drempel naar het hoger onderwijs voor allochtone jongeren te hoog. De drempel naar de lerarenopleidingen blijkt bovendien nog hoger dan naar andere opleidingen. Zo is de gemiddelde vertegenwoordiging van allochtonen in het hele hoger onderwijs met ongeveer 10% vijfmaal meer dan in de lerarenopleiding. Zonder voldoende participatie aan de lerarenopleidingen, is het uiteraard onmogelijk tot pluriforme schoolteams te komen. De ondervetegenwoordiging van allochtone leerkrachten in het onderwijzend personeel is echter een veelzijdig probleem dat enkel ten gronde aangepakt kan worden wanneer alle betrokkenen de krachten bundelen. Het is de bedoeling van dit voorstel van resolutie om tot zo'n integrale en structurele aanpak te komen. Een gericht beleid zal in ieder geval gebaat zijn bij een uitgebreid onderzoek naar de oorzaken van de geringe vertegenwoordiging van allochtone jongeren in de lerarenopleiding en in het lerarenberoep. Volgens het begin 2005 gepubliceerde onderzoek 'De roeping tot leerkracht' bezaten anno 2002 slechts 2% eerstejaarsstudenten van de lerarenopleiding bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit. De onderzoekers menen dan ook dat het belangrijk is projecten als het AMD-project voort te

zetten en verder te onderzoeken hoe meer allochtone jongeren in de lerarenopleidingen aangetrokken kunnen worden. Uit vorig onderzoek bleek reeds dat dit deels een kwestie is van het beeld dat de allochtone gemeenschap van het lerarenberoep heeft en van de toekomstperspectieven die een lerarenopleiding biedt. Momenteel zijn er ook nog te weinig allochtone leerkrachten die hier als een rolmodel kunnen fungeren. Een tweede struikelblok vormen de taalkennis en taalvaardigheid. Uit Nederlands onderzoek bleek dat er bij allochtone leerlingen een strengere zelfselectie plaatsvindt dan bij autochtonen. Zij schrikken sneller terug voor een baan in het onderwijs omdat ze angst hebben voor taalproblemen. Volgens de onderzoekers is het daarom wenselijk dat allochtone studenten tijdens hun eerste jaar kunnen rekenen op begeleiding op het vlak van taalvaardigheid. Ook negatieve ervaringen met het onderwijs zouden een rol kunnen spelen bij de lage aantrekkingskracht van het lerarenberoep bij jongeren uit de kansengroepen. Een grondig onderzoek naar de oorzaken moet het mogelijk maken daar gericht aan te werken.

Om de instroom van jongeren uit kansengroepen in het hoger onderwijs te verbeteren zijn zeker nog extra inspanningen op het niveau van het basisonderwijs en het secundair onderwijs nodig. Voor allochtone jongeren ligt het probleem vooral op het vlak van kansarmoede. Via het gelijkekansenbeleid wordt nu al structureel aan het probleem van kansarmoede gewerkt. Het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen regelt het inschrijvingsrecht van alle leerlingen en zorgt ook voor extra omkadering van scholen op basis van weloverwogen, meestal sociaal-economische indicatoren. Maar om op termijn ook echt resultaten te boeken, is een krachtiger beleid nodig. Dat komt er wellicht wanneer het nieuwe financieringssysteem voor het leerplichtonderwijs wordt ingevoerd. Het nieuwe systeem zal zowel inzake de werkingsmiddelen als inzake de personeelsomkadering differentiëren op basis van een zorgvuldig samengestelde set van indicatoren die leerlinggebonden en schoolgebonden kenmerken in zich dragen. De leerlinggebonden kenmerken zullen vooral van die aard zijn dat scholen met meer kansarme leerlingen een betere omkadering en meer werkingsmiddelen genereren. Bij de schoolgebonden kenmerken kan er bijvoorbeeld rekening gehouden worden met de grootstedelijke context van een school of het studieaanbod. Verder zal er ook gewerkt worden aan het kosteloos maken van het basisonderwijs en het aanzetten tot kostenbeheersing in het secundair onderwijs. Daarnaast zal ook meer aandacht

moeten gaan naar een goede communicatie met en een sensibilisering van ouders uit kansengroepen. Vooral laaggeschoolde ouders hebben soms nog wat aansporing nodig om het belang van onderwijs in te zien. Initiatieven die hen aanmoedigen om hun kinderen zo vroeg en regelmatig mogelijk naar school te laten gaan en om zich meer betrokken te tonen bij het schoolgebeuren zullen zeker een positief effect hebben op de onderwijskansen van hun kinderen.

Belangrijk is ook dat leerkrachten goed voorbereid zijn om alle uitdagingen eigen aan hun werk aan te kunnen. Elke leerkracht zou de nodige startbekwaamheid moeten bezitten om met diversiteit om te gaan en zijn taalgebruik aan te passen aan de pedagogische context. De professionalisering van leerkrachten moet daarom nog sterker worden doorgetrokken naar het domein van de gelijke kansen. De lerarenopleiding, de nascholing en de ondersteuning op dit domein moeten naar een hoger niveau worden getild. De hervorming van de lerarenopleiding heeft de bedoeling de kwaliteit van de lerarenopleidingen te verhogen. De hervorming besteedt veel aandacht aan de praktijkervaring van leerkrachten-in-spe en versterkt ook de inhoud van de opleidingen. Bij de geïntegreerde opleidingen 'leraar secundair onderwijs' zullen de studenten zich voortaan in twee in plaats van drie vakken specialiseren. Dat moet voor meer diepgang zorgen en ruimte in het curriculum creëren voor nieuwe aandachtspunten zoals zorg voor leerlingen met specifieke behoeften, omgaan met andere culturen, taalvaardigheid, enzovoort. Voor de specifieke opleidingen betekent de norm van 60 studiepunten dat het curriculum uitgebreid en versterkt moet worden. Aansluitend op de hervorming van de leerkrachtenopleiding is een actualisatie van de basiscompetenties van de leerkracht aan de orde. Dan moet voor alle leraren eenzelfde beroepsprofiel en eenzelfde set basiscompetenties gelden die een brede visie inhouden op de professionaliteit van de leraar.

Om in het bijzonder een hogere instroom van allochtone jongeren naar de lerarenopleidingen te realiseren, is het noodzakelijk een positieve beeldvorming te stimuleren. Daartoe kunnen doelgroepgerichte campagnes opgezet worden die de lerarenopleiding en het lerarenberoep beter bekendmaken en promoten. Dat kan het beste gebeuren in samenspraak met allochtone jongeren, hun gezinnen en hun gemeenschap. De inschakeling van brugfiguren en succesrijke modellen in deze actieve dialoog kan zeer zinvol

zijn. Ook de samenwerking tussen het secundair en het hoger onderwijs op het vlak van studiekeuze-processen moet bevorderd worden. Goede studieoriëntering en studiekeuzebegeleiding zijn voor deze jongeren immers enorm belangrijk. Om talenten aan te boren in de bevolkingscategorieën die nog onvoldoende de weg naar het hoger onderwijs en de lerarenopleidingen vinden, is ook een veel actiever beleid van hogescholen en universiteiten nodig. Er moet actief op zoek gegaan worden naar talenten in de allochtone gemeenschap en in andere sociale lagen die nog ondervertegenwoordigd zijn in onze hogescholen en universiteiten. Die talenten zijn overigens niet alleen te vinden bij de jongeren. Ook via de opleidingen die leiden tot een getuigschrift van pedagogische bekwaamheid (de 'GPB-opleidingen') zouden meer allochtone leerkrachten aangetrokken kunnen worden. GPB-opleidingen zouden er bijvoorbeeld voor kunnen zorgen dat allochtonen met een technische opleiding aangetrokken worden om in het secundair onderwijs aan de slag te gaan. Maar ook in de lerarenopleidingen van hogescholen en universiteiten moet er gezocht worden naar mogelijkheden om meer zij-instromers uit de kansengroepen leraar te laten worden via flexibele trajecten en valide procedures van erkenning van elders verworven competenties en eerder verworven kwalificaties.

Behalve met toegankelijkheid hebben gelijke kansen ook erg veel te maken met de doorstroom en het uiteindelijke succes in onderwijstrajecten. Om de doorstroming en de slaagkansen van allochtone jongeren te verhogen is extra ondersteuning in het hoger onderwijs van groot belang. In vele gevallen is het ook een kwestie van het ontwikkelen van een positieve prestatiemoraal. Gelijke kansen en kwaliteit moeten samengaan. Kansarme studenten moeten het immers van hun prestatie in het hoger onderwijs hebben, want zij kunnen die niet door geld, sociaal kapitaal, relaties of cultureel kapitaal compenseren. Een gelijkekansenbeleid in hogescholen en universiteiten kan daarom het beste in het onderwijsproces zelf worden geïntegreerd. Het moet de opleidingen zelf responsabiliseren om de gepaste ondersteuning en begeleiding te ontwikkelen en ook de studenten in hun studiegedrag voor hun volle verantwoordelijkheid plaatsen om de nodige inspanningen te leveren. In veel hogescholen en universiteiten worden al systemen van begeleiding ontwikkeld. Flexibele, goed begeleide trajecten kunnen een zeer goed instrument zijn om elk talent met een zo klein mogelijke kans op mislukking op de juiste plaats terecht te laten komen. Maar zonder ondersteuning en begeleiding

in hun studietraject zullen kwetsbare studenten afhaken en mislukken. Taal is eveneens een erg belangrijk aspect. Gebrekkige kennis van het Nederlands vormt vaak de oorzaak van mislukking in het hoger onderwijs. Hoewel hiervoor een grote verantwoordelijkheid bij het leerplichtonderwijs ligt, berust ook bij de hogescholen en universiteiten de plicht om zelf ook een beleid op dat vlak te ontwikkelen. Intensieve taalcurssussen, remediëring en begeleiding kunnen de taaldrempel voor studenten met een andere thuistaal wegnemen. De talenkennis en interculturele competentie van allochtonen zouden in hun studie ook meer positief kunnen worden gewaardeerd. Net zoals internationale studentenmobiliteit, is ook de interactie met allochtone jongeren een verrijking van het onderwijsproces door interculturele competentieontwikkeling en het verbreden van het blikveld. Omdat financiële stimulansen de meest effectieve beleidsinstrumenten zijn, moeten de gelijke kansen ook ten grondslag liggen aan het nieuw financieringsmodel voor het hoger onderwijs. Doelmatigheid, instroom, rendement en succes van studietrajecten voor allen zijn doelstellingen die beloond moeten worden. Om gelijke kansen rechtstreeks aan te sporen is een aanmoediging voor beleidsspeerpunten die worden vastgelegd in een beheersovereenkomst per instelling, een zinvol instrument. Daarmee kunnen, voortbouwend op de ervaringen uit het verleden, goede praktijken ondersteund en verder ontwikkeld worden.

Tot slot moeten ook de perspectieven op een loopbaan in het onderwijs effectief verhogen. In de engagementsverklaring van februari 2003 engageerden de inrichtende machten zich al ten aanzien van de werkverschaffing aan de afgestudeerden van de lerarenopleiding. Ze verbinden zich ertoe medewerkers en kandidaat-medewerkers uit de doelgroepen te ondersteunen en kansen te geven op een volwaardige loopbaan, voorzover zij het opvoedingsproject onderschrijven en voldoen aan de eisen van het ambt. Maar een actieve oproep van de koepels en inrichtende machten aan hun directies om kandidaat-leerkrachten uit de ondervertegenwoordigde doelgroepen werkelijk kansen te geven op een volwaardige loopbaan zou een nog krachtiger signaal zijn. Tegelijk moet de overheid ook het belang van evenredige arbeidsmarktparticipatie in het onderwijs onderstrepen door zo snel mogelijk uitvoering te geven aan maatregelen die in de beleidsnota 2004-2009 werden aangekondigd. De Vlaamse Regering moet minimale richtlijnen uitwerken voor het opstellen van een actieplan en ervoor zorgen dat de voorgestelde acties van de onderwijsinstellingen concreet en resultaatgericht

zijn. Zij moet ook de nodige ondersteuning bieden voor het opmaken van de voortgangsrapporten en de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) vragen de verantwoordelijkheid voor de voortgangsrapportering op zich te nemen.

Anissa TEMSAMANI

Monica VAN KERREBROECK

Marleen VANDERPOORTEN

Kris VAN DIJCK

Joris VANDENBROUCKE

Kathleen HELSEN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gehoord de hoorzittingen over allochtonen in het onderwijsvak van donderdag 20 oktober en donderdag 15 december 2005;
- gelet op het decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt;
- gelet op de intenties van minister Frank Vandenbroucke zoals geformuleerd in de beleidsnota Onderwijs en Vorming 2004-2009, hoofdstuk 2.4.3;
- gelet op de engagementsverklaringen over diversiteit in het onderwijs;
- overwegende dat:
 - 1° allochtone leerkrachten sterk ondervertegenwoordigd zijn in het personeelsbestand van het onderwijs;
 - 2° onderwijs een belangrijke rol vervult als hefboom tot emancipatie, integratie en sociale cohesie in een heterogene en multiculturele maatschappij;
 - 3° onderwijspersoneel uit kansengroepen een meerwaarde betekent, zowel voor de identiteitsontwikkeling van kansengroepen als voor het aanleren van diversiteitsvaardigheden aan alle jongeren en andere betrokkenen in het onderwijs;
 - 4° de schoolloopbaan in het basis- en secundair onderwijs in hoge mate de doorstroom naar het hoger onderwijs bepaalt;
 - 5° alle talenten in het onderwijs aan bod moeten komen;
 - 6° de aanbevelingen op basis van ervaringen uit het verleden nog niet allemaal of niet volledig zijn gerealiseerd;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° in samenwerking met de zelforganisaties en andere actoren het lerarenberoep en de lera-

renopleidingen beter bekend te maken en te promoten bij de allochtone gemeenschappen;

- 2° extra inspanningen te leveren in het basisonderwijs en het secundair onderwijs om, via het wegwerken van ongelijke startkansen en het ontwikkelen van alle competenties, de instroom van allochtone jongeren in de lerarenopleidingen te bevorderen;
- 3° aansluitend op de hervorming van de lerarenopleiding de basiscompetenties van de leerkracht te actualiseren en daarbij bijzondere aandacht te besteden aan de nodige startbekwaamheid van elke leerkracht inzake omgaan met verschillen en een adequaat taalgebruik in een pedagogische context;
- 4° na te gaan hoe meer allochtone zij-instromers aangetrokken kunnen worden voor het lerarenberoep via GPB-opleidingen en via flexibele trajecten en valide procedures van erkenning van elders verworven competenties en eerder verworven kwalificaties binnen de lerarenopleidingen van hogescholen en universiteiten;
- 5° voortbouwend op de ervaringen uit het verleden, zoals het project ‘Aansluiting en Maatschappelijke Differentiatie’, in de diverse lerarenopleidingen de uitwerking van een actieplan tot een betere instroom, hogere slaagkansen en een goede samenwerking tussen de lerarenopleidingen en het afnemend veld, onder meer op het vlak van stages, te ondersteunen;
- 6° de koepels en inrichtende machten aan te zetten tot het geven van een sterk signaal aan hun directies om de werkgelegenheid van allochtone leerkrachten in het onderwijs te verbeteren;
- 7° tegelijk zelf ten aanzien van de onderwijsinstellingen zo snel mogelijk richtlijnen uit te vaardigen voor het opstellen van een concreet en resultaatgericht actieplan en daarbij de scholen zoveel mogelijk te ontzien inzake administratieve belasting;
- 8° de nodige ondersteuning te bieden voor het opmaken van voortgangsrapporten en de Vlaamse Onderwijsraad te belasten met de

verantwoordelijkheid voor de voortgangsrapportering;

- 9° bestaande expertise te verspreiden, en verder te laten onderzoeken waarom het lerarenberoep of de lerarenopleiding verhoudingsgewijs veel minder allochtone jongeren aantrekt.

Anissa TEMSAMANI

Monica VAN KERREBROECK

Marleen VANDERPOORTEN

Kris VAN DIJCK

Joris VANDENBROUCKE

Kathleen HELSEN
